ئةويان مرد ... ئةحمةدي مةلا

دێتەوە یادم چنگێ خۆڵ بووم، هەر تەنها چنگێ خۆڵ بووم لە لێرەوارەکانی ئاواز دا پەڕپەڕەکانی خەزانم دەنووشتاندەوە. هێزێکی زۆرم شك دەبرد، وزە بوون لە لەشمەوە دادەچۆڕین، هێمای شینایی بوو تا ژێر نینۆکەکانم، تا قوولەقاپم، تا گەردنی زەردم، هەر هەمووم، تێکڕایی بەدەنم، نەخشەی لەشم، تا دوا تنۆك ئاسۆی هزرم، هەر هەمووم نغرۆی رەنگ و ئاواز و سەدای دونیایەکی دی دەبوو .

زۆر باش دێنەوە یادم، تێکڕای وردەکارییەکان: ئەو چلچرایەی کە لە هەیوانی گەردوون هەڵواسرابوو، مشتێ ئەستێرەی تۆقیو تێکەڵی جوێبارێ بوون، زایەڵەیەك بوو لە شارانەوە دوکەڵاوی، تەماوی، مژ بە پاژنەکانییەوە لکابوو، دەگەیشتە بەر سنووری حەوشەکەم. هێشوە زەنگوڵی سەراب بوون، لە گەڵەگەنماکانەوە بەر دەبوونەوە، شامێرووستان بوو بە حیکمەتی هەرەوەزیی لە نێو دوو هێڵی شەمەنەفەر مەملەکەتی خۆیان ساز دەکرد .

سەرگەردان بووم، وەکو پڕیشکە ئاوێ. روخساری فەرمانبەرەکانی میترۆ، قەرەجێکی رۆمانی هێشتا پەشتەماڵی خەو دەنگی داپۆشیبوو، پەناهەندەیەکی ئەفغانی لە نێوان "باربێس" و "لێ ئال"، هەر هەموو ویژدانی لە کووچەکانی قەندەهار. منیش سەرگەردان. ئاوڕ لە ئاوارەیی دەدەمەوە، گوێم لە دەمەتەقێی نەزۆکی رۆشنبیرانە، لە پێوەرێ دەگەڕێن تا چەوەکانی کانی لای خۆمانی پێ بژمێرن .

ئاوڕ دەدەمەوە: تا سنووری دونیا دووکەڵە، رەز و بیابان و جۆگەلە و کانیاوی قووت داوە. دەڕوانم و رادەبوورم، لە روخساری مناڵانەی ئێوە، لە بەژنی چەماوەی کۆڵوانە، لە بەرانپێلی رەنگ پەڕیوی ئەو دیو .

تۆ کێی ئەی پەناهەندەی هەتاهەتا؟ ئەی تراوێلکەی ئەبەدی. ئەو میوانەی لە درەختەکەی تۆوە دەکەونە کۆشمان، زرکن، تاڵن، کرچن وەکو گوژاڵك، ئەی تەمەنی پێنەگەیوو. چ دەڵێی دەربارەی دونیا؟

کەواتە گوێ بگرن:

حەوت پێوانە بۆ زایەڵەکی نوێ

١

سەمای باران دایدەپۆشیم
تاریکتر لە چرای ئێوران
راپەڕیو لە کۆشی گزنگ

٢

حیکمەتی خەون راڤەی دەکردم
کلافەی شەو تێمدەئاڵا
لە ناو دێمی ئاواز گوزەشتم
پێم لە سەروا گیر دەبوو

٣

تا قوولەقاپم جووینەوەیە

وشە بە مەڵاشووی پەیڤەوە جێدەهێڵم
٤

رووبارێکم قوڕاوی
جۆگەلەیەکی چاوقرژاڵم
بە دوو باڵی پتەوەوە
غەمی گوڵەگەنم دەماڵم
٥

هەموو هەر وڕینەن ئەم وشانە
وڕینەی دوای وڕێنەن
پاشماوەن لە زاکیرەی وێنە
٦

ناتوانم وەکو تۆ ژیر بم
کاتێك فەرهەنگەکەم دەکەمەوە
منن وشە و وشەش منن
کێ کێ ژیرکاتەوە
٧

شۆڕشی نوێ
هی راستەقینە
لە وشە دایە
نەك لەم پاینە
٨

شۆرشی کۆن
بایەکە ئاش دەماڵێ
شاباش لە ئاشی بەتاڵ
چیرۆکی نەهەنگ

لە ئەشکەوتی سوێراوەوە تا ناو شەپۆلە تاریکەکانی زاکیرە، لە قووڵایی ئاوی رەش و لە کۆڵانە پێچیدەکانی شەوەزەنگەوە تاکو ئێرە هاتووم. من لە دامێنی ئۆقیانووسەوە سەرشێتەکانی باکوورەوە، لە ناو جەنگەڵە کەسکە-تاریکەکانی ئەمازۆنەوە هاتووم. لەشم رەشە وەك قوڕولیتە. پێستم لینجە و تەنها ئاوە مەملەکەتی من .

چیرۆکی باڵندە:

من بەچکەی بام. لە رەحمی باوە کەوتمە ناو باوەشی هەواوە. تا بەرزبمەوە، ئێسقانەکانم پڕ گڕ دەبن، لەشم دەبێتە ئاواز، رۆحم پەروازە .

چیرۆکی کیسەڵ:

من باوکی یادەوەری و یادەوەری گشت دایکانم. لەشم بارستایی ئێوەیە، تا خێراتر بەرە و ترۆپکی عەدەم بچن، من هەندە لە سەرخۆ بە لێژاییەکانی بوونا، پارێزگاری رەوتی ئاو و شیرازەی زەمەن دەهۆنمەوە .

چیرۆکی شیعر:

من هەزار و یەك رەگم هەیە. رەگێ وا لە نێو لینگی شەهوەتایە، یەکێکی دی وا لە دۆڵە تەڕەکانی بەهەشتایە، ئەوەی تر لە دەروازە وازەکانی دۆزەخایە. مشتێ رەگم وا لە مشتی ئێوەدایە، مشتێکی دی وا لە ناو ئینجانەکانی ئاسمانایە .

ئێرۆتیکای وشە

ئاو دەزێتە هەموو درزێکەوە
کاتێك شەو بۆنی دەکات
شەمامەی بۆندار پێدەگات/
لەم دالآنەی وەك خشۆکێك
بۆنی تیشك رامدەکێشێ
بۆنی ئاوی تاریك دەکەم
گوێ بۆ لەشی ئاواز هەڵدەخەم/
ئەم زستانە لە نێوان دوو گابەردا نووستم
نووستن نەبوو سڕ بوو هەموو لەشم
یەکەم جریوەی ئەستێرە بوو
یەکەم دەزووڵە ئاوی شیرین
یەکەم گەرمایی بوون بوو
ترنجایە لەشمەوە/
وەکو مارمێلکە باریك و لووس وچاپووك
بۆنی پووش وپەلآشم دەکرد
لە پەنجەرەی ئاهەنگەوە تەماشای
رووناکی لەشم دەکرد/
پەرچەم بوو، بۆندار تا سنووری کانی
چەو بوون: تریفە بوون: شێدار
تاکو شەو بە گزنگێ شەق دەبوو/
ناو لەپی گیا، لە سەر پشتی خەونێ دەبینی
نەوازشی تەم بوو لە بنارا
نەوازشی دەنگ بوو لە شارا
ناولەپی گیا، تەڕایی بوو لە سەر پشتێ/
شەهوتی درەختێ بوو، شەکەتیی کانییەك
گەڵای زەردی خەزان، دەبارییە ناو دارستان
هەنگ بوو بە بەنگی گیا،
لەززەتی دەدایە دونیا/
شیلەی هەڵووژە مێروولە دەیلێسییەوە
بایەکی دێوانە هێوڕ بووەوە لەو هەیوانە/
رستێ قسەی رەحەتبووم بینی
وەکو قاقلەجنۆکە، ئەریەل لە سەر
دەزووڵە تەڕایی بوون رادەبوورین/

پەپوولەیەکی مەستم بینی
لە سەر گەڵەمێخەکێك بوورایەوە/
شەوم بینی
بۆنی شەوی دەکرد،
شەوم بینی پەرچەمی ئاڵاندبووە
قەد زەنگولە بۆڵێکی پاراو
گوڵە دارهەرمێییەك، مێشێکی راو دەکرد/
پاشماوەی دەنگێك بوو،
بە قەد لاسکەگیایەك چۆڕەی دەهات
موچرکێك بوو لە رەگ گیر دەبوو/
توترکم بینی تۆڕە
پڕ لەشی زیپکە بوون
حەزێك بوو، لەززەتێك
جەخاری دەخواردەوە/
مەرگی شتە بچووکەکان (پێشکەشە بە رێبوار سێوەیلی دۆست)
کاغەز
هەڵدەکا گەردەلوولی سیا،
لە مەرەکەب هەڵکێشراو
تەڕ دەکا پەرچەم وزولفی کاغەزی عەنبەرین
رادەخا بۆ دوا پەیڤێ خەرەندی شەوین
کات
قەد هەندە پەدیدەئامێز نییە شەوی خەنجەر ئاسا
تا چاو بڕ دەکات دەبریسکێتەوە، تیژ
دەبڕێ ناو قەدی با
تاکو ناو قورگی سپێدە شۆڕ دەبێتەوە
ژن
لەشێ، لە شێ
تەڕ و بۆندار وەك خەو
لەشێ، لە شەو
بەرەو ناولەپ دەخشێ
دەکشێ وەك شەو
لە ناو رەحمی تاریکی دەچرووسکێتەوە
گوڵ
تەزرە زرڕەی دێ، خورڕەی دێ
خرمەی دێ و بە هاژە
شەپۆلی بۆندار دەڕەوێتەوە
چیا

دورڕدونگ کاتێك وەك مێرووله
دەڕوانێته چیا، به تەنیا
هەر بایه دۆڵ شەق دەکات
هەر ئاوە دەبریسکێتەوە وەك پەپووله
خەونەکان

دەمێك بوو به ڕێوە بووم، له وادیلکبیردا رەگدانەوەی کاتێدرالەکەم بینی، له ناو قەدی منارەکەیەوە، مزگەوت بوو. سەدوپەنجا دارخورماش، له بەرزایی ده مەترەوە، سەوزانه شەقییان بردبوو. له قەبرغەکانیشیانەوە دارپرتەقاڵ دڵۆپه هەتاویان گرتبوو. پێکەنینی کچه قەرەجێ روونتر بوو له حەوزەکە، گممەی کۆتریش حەوشی بۆندار دەکرد .

منیش دەمێك بوو به رێوە بووم. له سەفەری خوێکێشان دەهاتمەوە، هەتاو به تەواوی سووتاندبوومی، له ناو پریاسکەکەمیش تەنها هەر پەڕەمووچێ، هیشکەوە ببوو. پەڕەمووچی قورینگ بوو، پڕ هەگبەکانی له فڕین دەکردین. قافڵەکەمان سووك سووك، به لەنجه و نەتریی حووشتر پێشدەکەوت. ئێواران، سارا وەکو زوقمی لێدەهات، ئاسمانیش فراون و بێگەرد وەکو ئاوێنەیەکی سارد، هەرکەسه و ئەستێرەی خۆی تیا دەژمارد. ئەستێرەکەی من دەمێك بوو له ئاسۆوە هەڵاتبوو، کلکدار و دەجریوایەوە. فاڵچییەکەمان یەك به یەك بەختی بۆ دەخوێندینەوە. به حوشترەوانی وت:" تۆ دەگەیتەجێ و ژنی دووەم دەهێنی و تانجییەکی تازەتان دبێ و بیرێکی قووڵیش له حەوشەتان لێدەدرێت و هەموو باخچەتان پڕ رووناکی و عەتر دەکات!" سەیری ئاسۆی کرد و تەوێڵی من کردە نیشانه و فەرمووی:" ئەتۆش تووشی پەرکەمی ئاسۆ دەبی، تاکو هەڵهاتنی مانگی تازەش هەرچی خەوێك ببینی، دێته دی! ئەگەر هات و کۆترێکی شینیش له سەر شانت نیشتەوە، ئەوە بەرەکەتی دەکەوێته خونچەتان. ئەگەر هات و تووشی سەفەر هاتی، ئەوە پێیەکانت چرۆ دەکەن و دەستەکانت چووقەرە!" .

ترسێکی زۆرم له سەر نیشت. ویستم هەر به تەنها خۆم له کاروان جیاکەمەوە، بگەڕێمەوە. هەرچەندەش چەند شەوێك بوو رەوە گورگێ نێچیریان دەست نەکەوتبوو، گورگەمێیەکەش له رەو جیا ببووەوە. ترسێکی زۆرم له سەر نیشت که نەگەمەوە بەر حەوشەمان. به سەر وشه و قافیەدا ساتمەم دەکرد و له نیو دەریای لمین غلۆر دەبوومەوە. شارەزا نەبووم، ئەستێرەکانم به تەواوی نەدەناسییەوە و له پریاسکەکەمیش تەنها هەر پەڕەمووچی قوڕینگێ هەبوو، ئەویش هیشکەوە ببوو .

شەکەت بووم. له ناو مێرگێك، دوو وشه و دوو شەو مامەوە. گەردەلوولی لم هەڵیکرد، نیوەی ئاسمانی کربووە پۆشمەیەکی خامەکی، رەهێڵەی لم بوو دەباری. ناوچەکان شی دەبوونەوە، گردەلۆکه دروست دەبوون، هی دیکەش دەسڕانەوە. عەرد وەکو ئاڵتوون زەرد سێبەری شەوین قووتی دەدا .

ماندوو بووم. قوڕگم وەکو ئەشکەوتێك نه رووناکی لێوە دیار نه زایەڵەی وشەیەك. لاشەی باڵندەی تۆپیو، له دەمی لاشەخورەکانەوە دەکەوتنه راست و چەپم. لوورەی رەوە گورگه برسییەکەش دەهات. ئەهاااااااا نێچیری خۆیان دەسکەوت...

قاچەکانم دوام نەدەکەوتن، لەشم وەکو قوڕقوشم قورس. سەرم وەکو پووش به سەر هیچەوە ئۆقرەی نەدەگرت، خەیاڵم له دەست دابوو، هێزێکی نهێنی رایدەوەشاندم!!!! نەمدەزانی سەفەر بەره و ئاقارەکانی دونیا هەند ترسناکه. دەمویست بێمەوە ئاگا و تنۆك تنۆك ئاوی فێنك

برژێنمە سەر لێوە چرچولۆچەكانم. دەوری دەم و لێوم تا سەرحەدی درەوشانەوە تامێسكە. ئاوێنەكەی ئاسمان نەیدەخوێنمەوە و ئەستێرە كلكدارەكەی ئاسۆش كلیان بڕی: وەكو كلۆ شەختە بەرەو هەتاهەتاییەكان غلۆر دەبووەوە. تووشی دوا گڵكۆی خۆی بوو. كەی دەگەمەوە ناو حەوشەكە و قژم بە بۆنی پرتەقاڵ شانە دەكەم. دەست وەرتەدەدەمە ناو حەوزەكە و سەیری سپێتی كۆترەكانی قورتوبە دەكەم؟ كەینێ دەگەمەوە بەر هەیوانەكان و لە سەر بەردرێژەكان دادەنیشم؟ چوارمشقیی تۆزقاڵێك دەحەسێمەوە؟

نەخێر... دەبوایە بە پێچەوانەی ئەستێرەكەم هەنگاو هەڵنێم و قەدەری خۆم بنووسمەوە. ئای ترس و سامناكی و تەنهایی! كەینێ لە كۆڵی خۆم دەبمەوە؟ كەینێ لەم شەوستانە دێمەوە ئاگا؟ ئای بۆ ئەم دەربەدەرییە بێ ناونیشانە!

كاتێك كەلاكەكەیان دۆزیمەوە، عەیامێك بوو هەواڵ گەیشتبووە حەسارەكەم و وتیان گوم بووە و گورگ وچەقەڵ خواردوێتی. وتیان كەوتۆتە بیرەكەی نێوان سەحرای گەورە و چیاكانی تیزی ئوزووەوە. وتیان لە دەشتاییەكانی لامانچا زمانیان لە بنا هەڵكێشاوە. وتیان لە نێوان چیای سەلێڤ و شارۆچكەی ئەنماس كەوتۆتە ژێر شەمەنەفەرەوە. وتیان بە تەنها لە توونێلەكەی مانشەوە كامیۆنێكی ئیتالی فلیقاندییەوە. وتیان دوو چەقۆیان كێشاوەتە نەخشی نێوچوانی و وەتەنداش كراوە. وتیان لە گەڵ دوو قاچاغچی لە كەندرەكانی شیخبزێنی دا رەق بۆتەوە. وتیان بە زێر و زیو گۆڕییانەوە و وتیان و وتیان!

لە هەققەت دا، لاشەكەم كەتبووە دەست بەربەرەكان. كەوتبووە دەست ئەو عەشیرەتانەی كە خوێن فڕ دەكەن و گۆرانی بە دەوری ئاگرا دەچڕن و هووووووو..... هاهاهاهاها دەخوولێنەوە. پێستەكەیان داماڵی بووم، شانوپیلیان كوتابووم، ماسكیان دابومێ وتەورداسێكی دەم تیژیش بۆ ئەوەی پاسەوانی شەویان بۆ بكەم. چەندین ساڵ نەمدەزانی باووباپیرم لە چ قوڕێك درست كرابوون. چ ئاوێكە سەرچاوەكەی نەنكم، چ گەڵایەك بوو رۆحی میمكم، چ رەنگێك بوو تەمەكانی سەر شانی خوشكم، چ بۆنێكی هەبوو گۆپتەپە، چ باڵایەكی هەبوو قەرەسالم، چ دەردێك هەراسانی لە ئۆمەرمەندان گرتبوو، چ شینایییەك بوو بیبانی، چ زەمینێ بوو قادرزەمە، چ تارایك بوو باڵەكانی قەلا!!!

چەند بوون غوباری ئایەت لە شیوەسوورەوە تا پردەكەی تەبەقچەلی، چ خاكێكم هەیە تا پەیڤەكانمی تیا بوەشێنم. بارانێكی پەركەم گرتوو كتێبخانەكەم بشواتەوە. لاپەڕەكانم پەڵەیان دابێ و لە نێو دێڕەكانیشەوە رێواسی بێهوودەیی سەردەدێنێ!!!

ئەو مرد. ئەمری خوای كرد. لە گەڵ سێبەری جەنگەلا توایەوە. لە گەڵ دوا خورەی ئاوا ئاوا بوو، لە گەڵ دوا تیشكی خۆرنشین كەل خواردییەوە. ئەو مرد .

ئەمە دۆناودۆنی رۆحی منە. خەونم بە گوێزان شەق كرد. ماسكم بە ئارەزوو لەتلەت كرد. چەندین شەو خۆم دایە دەستی دایكی میهرەبانی سروشتەوە. لە نێو لۆچی قووڕولیتەكانی نووستم، خورەی ئاو لەشمی بوژاندەوە، لە درزی شینایییەوە چاوم تروكاند، چاوم تروكاند و رێگاكانم ناسییەوە. رێگایەك دەیبردمەوە بیابان، رێگایەك دەیبردمە قەراغەكانی ئاسمان، یەكێكی دی دەیبردمە ژێر سپیدارەكانی خەیاڵ. شارێیەكیش بردمییە بەر هەیوانەكانی زمان . بوو بە مشتومڕ .

مشتومڕی شاعیرانی ژێر سێبەری مەملەكەت: ئەوانەی رمی دەستیان دارە و پاشكۆی وشەیان غوبارە. مشتومڕی دونیایەكی چكۆلانە وەك باوەشی عەشیرەت. بچووكتر لە گۆڕەپانی

خورشیدییەك. ئەوانەی کرنۆش بۆ پەیڤی دەستەمۆکراو دەبەن. ئەوانەی لات و هوبەلی هۆز دەلێسنەوە .

ئەوانەی نەچنە سەر سەکۆ دیار نین .

ماڵئاوا ئەی برادەران،

ئەوەی ئێمەی لە یەك نزیك دەکردەوە

ئەندێشەی دوارۆژ بوو .

ئێستاش " هەر کەسەو بە گوێرەی چەکی خۆیێ"

ماڵئاوا،

با لە تەنهایی نەترسین

هەر ئەوە مەملەکەتی راستەقینە!

٢١/٦/٢٠٠٢